

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
15 червня 2022 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №11 від 30.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 261 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

Організоване за таким планом навчання мінімізує питання якості та доступності освіти і сприяє підготовці кваліфікованих конкурентноспроможних кадрів з високим рівнем сформованості професійних знань, умінь, навичок, творчого мислення, національної свідомості, мобільності та здатності до саморозвитку й самовдосконалення.

ОСИПОВА Тетяна Юріївна

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Інтерактивні методи навчання набувають все більшого поширення в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів. І це не під підстави, оскільки саме вони забезпечують формування у здобувачів вищої освіти умінь і навичок комунікативної взаємодії (soft skills), які вони зможуть використовувати під час майбутньої професійної діяльності. В університеті Ушинського у підготовці студентів за ОПП 014. Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова та зарубіжна література) викладаються такі педагогічні дисципліни як «Педагогіка» (1 і 2 роки навчання), «Теорія і методика позашкільної освіти», «Методика виховної роботи», «Гурткова робота» (3 рік навчання). Під час викладання зазначених навчальних дисциплін широко впроваджуються інтерактивні методи навчання, які викликають значний інтерес у здобувачів освіти і сприяють підвищенню мотивації студентів до їх вивчення.

Крім того, використання інтерактивних методів навчання сприяє активізації студентів, залучає їх до освітнього процесу як активних учасників, стимулює пізнавальну діяльність, сприяє формуванню вмінь працювати в команді та розвитку комунікативних, організаційних, аналітичних і творчих здібностей здобувачів, розвиває логічне і критичне мислення, створює доброзичливу атмосферу в студентській групі. Хочемо поділитися досвідом тривалого впровадження інтерактивних методів навчання

Так, під час викладання всіх педагогічних дисциплін широко використовуються *інтерактивні лекції*. Інтерактивна лекція – заняття, на якому нові знання студент одержує через проблемність питання, завдання чи ситуації. При цьому процес пізнання студентів у діалоговій співпраці з викладачем максимально наближений до дослідницької діяльності. Зміст проблеми розкривається шляхом організації можливих варіантів її розв’язання чи за допомогою аналізу традиційних і новітніх поглядів на проблему [2, с. 103–104], у ході інтерактивних лекцій студенти активно включаються в обговорення основних понять і педагогічних термінів, закладених у пропонуваній темі. Вони мають можливість висловлювати власні міркування, ставити запитання, які виникають під час обговорення теми, набувають навичок слухати один одного, не перебивати, не критикувати, самостійно мислити, наводити доцільні приклади із власного шкільного досвіду тощо. Як

засвідчують студенти, проведення таких лекцій допомагає їм краще зрозуміти матеріал, який вивчається, оскільки вони займають не пасивну позицію слухача, а активно включаються в освітній процес.

Значний інтерес у студентів викликає проведення **круглих столів**. «**Круглий стіл**» – вид групового вирішення тих чи інших питань, якому властиві певний порядок і черговість висловлювань його учасників, а також рівні права і позиції всіх присутніх [1]. Перевагою такої форми проведення практичних занять є те, що студенти мають можливість не лише обговорити матеріал лекційного заняття, а й значно доповнити її. Так, наприклад, вивчаючи тему «Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури», на практичному занятті студентам було запропоновано підготувати інформацію про складники професійної компетентності вчителя. Для цього їм потрібно було самостійно знайти матеріал в мережі Інтернет щодо таких складових професійної компетентності вчителя української мови і літератури, як психологічна, мовленнєва, лінгвістична, комунікативна, організаційна, інтерпретаційна, мультимедійна, інформаційна, рефлексивна, полікультурна тощо. Підготовка до проведення круглого столу сприяла формуванню у студентів умінь самостійної роботи, вчила готувати презентації до інформаційного повідомлення, визначати роль обраного виду компетентності у професійній діяльності вчителя української мови. За свідченням студентів, така форма проведення практичних занять сприяла поглибленню знань щодо теми, яка вивчається, підвищувала зацікавленість до вивчення навчальної дисципліни. Також у межах навчальної дисципліни «Педагогіка» проводяться круглі столи з таких тем, як: «Образ учителя в кіно», «Типізація стилів спілкування вчителя», «Вимоги до вчителя в історії педагогіки», «Народна мудрість про професію вчителя», «Складники професійної культури вчителя української мови і літератури» «творча діяльність на уроках української мови/літератури» (1 курс), «Поєднання методів і форм навчання», «Сучасні технології навчання» (2 курс) тощо. Готуючись до проведення занять у форматі круглого столу, студенти наводили приклади зі свого шкільного життя, що сприяло дотриманню принципу зв'язку із життям і сприяло усвідомленню значущості отримуваних знань із психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін для своєї подальшої професійної діяльності.

Зі студентами 3 курсу на заняттях педагогічних дисциплін темами круглих столів виступили такі: «Сутність педагогіки співробітництва в школі», «Вікові особливості старшокласників», «Лідерство в освіті», «Роль стимулювального і розвивального середовища у формуванні лідерських якостей старшокласників» (Теорія і методика позашкільної освіти), «Вимоги до вожатого/ вихователя» «Особливості організації виховної роботи з дітьми різних вікових груп» (Методика виховної роботи). «Види позакласної роботи в школі: мета і завдання» «Організаційні засади діяльності шкільних гуртків», «Види гурткових занять», (Гурткова робота)

За свідченням студентів, така форма проведення практичних занять сприяла кращому розумінню ними теми, що вивчається, підвищувала зацікавленість до вивчення навчальної дисципліни.

Іншою інтерактивною формою роботи, що також активно впроваджується на практичних заняттях педагогічних дисциплін є **дискусії**. Дискусія – це насамперед уміле використання учасниками заняття таких методів, як переконання, правильні емоції, компромісні рішення, селективний відбір інформації, вибудовування розумних відносин між прихильниками різних позицій [5, с. 191]. Наведемо приклади тем дискусій: «Сучасний учитель – який він?», «Чи повинен учитель бути артистом?», «Чи можна перевиховати особистість?» (Педагогіка), «Чи потрібен школі педагог-організатор?», «Учнівське самоврядування: міф чи реальність?» (Теорія і методика позашкільної освіти).

Застосування під час вивчення педагогічних дисциплін методу дискусії сприяла формуванню у майбутніх учителів-філологів таких необхідних педагогічних умінь, як уміння правильно висловлювати, обґрунтовувати і відстоювати власну думку, уміння слухати інших студентів, уміння обирати компромісні рішення щодо порушеної проблеми тощо.

Іншим неімітаційним методом є **аналіз конкретних професійних ситуацій (кейс-стаді)**, який полягає у вивченні, аналізі й прийнятті рішень у зв'язку з конкретною ситуацією, що виникла внаслідок певних подій у конкретному освітньому закладі у визначений проміжок часу. Аналіз конкретної ситуації – це глибоке й детальне вивчення реальних чи штучно створених умов професійної діяльності, необхідне для того, щоб з'ясувати характерні особливості майбутнього фаху [3, с. 125]. На заняттях педагогічних дисциплін зокрема проводилися кейс-стаді за такими темами: «Педагогічні ситуації в школі (в діадах: учитель-учні, учні-учні, учитель-учитель, учитель-батьки, учитель-адміністрація), «Педагогічні і конфліктні ситуації і роботи з важковиховуваними і обдарованими учнями» (Педагогіка) «Конфлікти в таборі та шляхи їх вирішення» (Методика виховної роботи). Використання такого інтерактивного методу сприяло виробленню у студентів уміння знаходити шляхи виходконструктивні рішення у запропонованих ситуаціях, а також вміння конфліктостійкості, емоційної саморегуляції тощо. Використання такого методу навчання сприяло усвідомленню студентами того, що професійна діяльність учителя насичена різноманітними педагогічними ситуаціями і вони мають бути підготовленими до їх вирішення та нести відповідальність за свої рішення, такі заняття формували в них такі вміння, як ухвалювати рішення, урахувувати вікові особливості учнів, емоційної саморегуляції.

Значний інтерес у студентів викликають заняття, які проводяться у формі **рольових ігор**, які також активно використовується на заняттях педагогічних дисциплін. Як зазначають М.Семенюк і О.Яструб, ігрова діяльність дозволяє створити атмосферу інтелектуального пізнання, творчої ініціативної діяльності, максимально наближеної до практики роботи в школі. [4]. Рольова гра – це заняття, на якому кожний студент має можливість «приміряти» на себе роль

вчителя, при цьому інші студенти виконують ролі учнів або батьків. Перед проведенням рольової гри кожний студент отримував, наприклад, завдання: підготувати за власним вибором фрагмент уроку або виховного заходу, зазначаючи тему, навчальний предмет та клас.

Під час проведення педагогічних дисциплін на історико-філологічному факультеті Університету Ушинського зі студентами було проведено такі рольові ігри: «День або тиждень української мови / літератури», «Урок української мови/літератури з використанням ігрових методів навчання», «Класна година», «Батьківські збори» (Педагогіка), «Комунікативний тренінг та тренінг емоційної саморегуляції для лідерів (Теорія і методика позашкільної освіти), «Колективні творчі справи в таборі», «Ігрова діяльність у дитячому таборі», «Веселі старты», «Загальнотабірний виховний захід» (Методика виховної роботи), «Інтелектуальні ігри на заняттях мовно/літературного гуртка» (Гурткова робота). Студенти, які виконували роль учителя намагалися дібрати цікавий матеріал, завдання для «учнів». Студенти, які виконували роль учасників (учнів або батьків) оцінювали зміст уроку або виховного заходу, логіку викладання, доцільність обраних методів і засобів навчання, використання завдань (ігрових методів, конкурсів, дидактичних ігор, змагань тощо) для учнів, доступність, емоційність, культуру спілкування, педагогічну техніку.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що, як свідчить наш власний досвід і тривалі спостереження за студентами під час викладання педагогічних дисциплін, використання інтерактивних методів навчання під час вивчення педагогічних дисциплін, значно сприяє не лише активізації пізнання та підвищення мотивації до вивчення педагогічних дисциплін, а й змінює погляди студентів на свою майбутню діяльність, сприяють усвідомленню значущості обраної професії. Такі заняття допомагають студентам – майбутнім учителям самореалізовуватися, самоутверджуватися, виявляти й розвивати власний творчий потенціал, вони стають більш упевненими у своїх можливостях. Студенти на таких заняттях не лише отримують або поглиблюють теоретичні знання, а й набувають практичних умінь і навичок, які сприятимуть успішному здійсненню професійної педагогічної діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Барабаш О.Я. Інтерактивні технології навчання: круглий стіл. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1212#:~:text=«Круглий%20стіл»-%20вид%20групового,права%20і%20позиції%20всіх%20присутніх>.
2. Радченко А. Є. Радченко А. Є. Професійна компетентність учителя. Харків : Вид. група «Основа», 2006. 128 с.
3. Руденко В. М. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2010. 288 с.
4. Семенюк М.П., Яструб О.О. Навчально-педагогічні ігри у формуванні професіоналізму майбутнього вчителя URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153576363.pdf>

5. Шкільняк Л. І. Дискусія як метод інтерактивного навчання у вищій медичній школі. *Вісник Вінницького національного медичного університету*. 2015. № 1. Т. 19. С. 190–192

ОСЬКІНА Наталія Олександрівна

ЗМІШАНЕ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Швидко змінювані характеристики електронного навчального середовища вимагають адаптації студентів та урізноманітнення процесу організації змішаного навчання. Рекомендації щодо вдосконалення змішаного процесу навчання мають бути адаптивними до зовнішніх, внутрішніх умов процесу навчання. Ці рекомендації формуються шляхом аналізу навчальної діяльності студентів. Студенти отримують можливість розвивати свої комунікативні іншомовні навички шляхом онлайн-взаємодії один з одним, обговорення проблем у форумах і чатах, виконання інших дій. Крім того, змішане навчання дає ряд важливих переваг для викладачів та студентів, роблячи їх активними учасниками навчального процесу, відповідальними за результати власної діяльності. Незважаючи на те, що розробка електронних курсів на першому етапі займає тривалий час, це дає можливість викладачам оптимізувати свій час та підтримувати якість навчального процесу. Запропонований режим навчання допомагає задовольнити нові вимоги освітньої системи, де інформаційні технології та використання Інтернет-ресурсів відіграють важливу роль.

Основні напрями розвитку змішаних навчальних курсів [1]:

1. Онлайн взаємодія з іншими студентами та викладачами.
2. Застосування принципу адаптивності в процесі змішаного навчання.
3. Розробка завдань та вибір технологічних засобів.
4. Різноманітність форм змішаного навчання, як то відеолекції, блоги та чати замість лише надання контенту лекції, формулювання завдання та надання матеріалів для самостійної роботи.
5. Чіткий зв'язок та інтеграція між компонентами курсу, кожен з яких доповнює, підтримує та розвиває інший.
6. Оцінювання роботи, заснованої на технології (включаючи усні та/або письмові роботи), інтегроване в загальну оцінку студентів.
7. Контекст проекту змішаного навчання, який враховує місцевий контекст, включаючи потреби, навички, очікування та переконання студентів і викладачів.
8. Підготовка викладачів для успішного впровадження змішаного підходу.
9. Проведення початкової підготовки студентів, які відчують складності із самостійною роботою.

Для покращення процесу змішаного навчання рекомендовано використання послуг команди розробників, дизайнерів, програмістів і